

ПРОБЛЕМИ ТА СУДЖЕННЯ

УДК 342.9

О. Марченко,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права
Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара

СТРУКТУРА МЕХАНІЗМУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕКЛАМНИХ ПОСЛУГ

Однією з ключових властивостей механізму адміністративно-правового забезпечення надання рекламних послуг є системний характер, тобто цей механізм є системою, а будь-яка система являє собою складне явище і має власну внутрішню структуру, специфіка якої значними чином визначає особливості призначення й функціонування системи. С.Я. Пак з цього приводу зазначає, що до головних властивостей системи, окрім її цілісності, також зараховують ієрархічність структури, пов'язану з підпорядкуванням одних елементів іншим і багаторівневою організацією; наявність різноманітних зв'язків, як горизонтальних, так і вертикальних, або зворотного зв'язку; структурність, що характеризує визначену стійку організацію взаємозв'язку і взаємозалежності [1].

Наявність внутрішньої структури є однією із невід'ємних, ключових і визначальних властивостей будь-якої системи, незалежно від того є остання матеріальною чи концептуальною. Вивчення характеру структури системи дає змогу більш чітко та повно усвідомити як загальні, так і специфічні моменти її (системи) існування й функціонування. Не є в цьому винятком і механізм адміністративно-правового забезпечення рекламних послуг, аналіз структури якого надасть нам можливість побачити його внутрішню будову, організацію, тобто зрозуміти, як розташовані структурні елементи цього механізму, які з них мають у його

складі першочергове значення, а які – допоміжне чи другорядне, які характер і специфіка зв'язків між елементами цього механізму, а також інші його важливі аспекти, що, у свою чергу, дасть нам змогу глибше проникнути в сутнісний зміст досліджуваного механізму, змістовніше усвідомити та розкрити соціальне призначення останнього.

Як ми вже неодноразово зазначали у своїх наукових дослідженнях, присвячених питанню адміністративно-правового забезпечення рекламних послуг в Україні, що комплексного наукового аналізу механізм адміністративно-правового забезпечення рекламних послуг не отримав, а тому й питання його структури не знайшло відповідного відображення на сторінках спеціальної літератури. Відтак дослідження на науковому рівні структури механізму адміністративно-правового забезпечення рекламних послуг убачається актуальним. Мету такого дослідження варто визначити як окреслення структури механізму адміністративно-правового забезпечення рекламних послуг.

Щоб скласти певне уявлення про структуру зазначеного механізму, можна поглянути на наукове бачення внутрішньої організації інших, подібних, механізмів, які покликані забезпечувати різні (окрім рекламної) сфери суспільної діяльності та права, свободи й законні інтереси учасників суспільних відносин. Зокрема, ті чи інші забезпечувальні ме-

ханізми у своїх працях досліджували такі правники, як О.Ф. Скакун, М.І. Матузов, В.В. Копейчиков, М.В. Цвік, А.М. Колодій, В.Ф. Погорілко, Ю.М. Тодика, В.Б. Авер'янов, М.Д. Савенко, Ю.П. Битяк, С.В. Ківалов, І.М. Павлов, Д.М. Бахрах, О.В. Пушкіна, А.С. Прудников, А.А. Романова, О.В. Петришин, М.Д. Савенко, Ю.В. Слабунова та інші. Проте саме структура механізму адміністративно-правового забезпечення рекламних послуг не піддавалась системному аналізу.

Тому **метою** статті є дослідження структури механізму адміністративно-правового забезпечення рекламних послуг.

Перше, на що хотілось би звернути увагу, — це на аналіз наукових підходів до характеристики поняття «механізм забезпечення». Так, М.Д. Савченко вважає, що механізм забезпечення прав і свобод людини та громадянина формують правові принципи, норми (юридичні гарантії), а також умови й вимоги діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових осіб, громадян, які сукупно забезпечують дотримання, реалізацію та захист прав і свобод громадян [2, с. 74]. А, скажімо, А.М. Колодій переконаний, що елементами механізму забезпечення прав і свобод громадянина є такі: а) норма права; б) правовідносини; в) акти безпосередньої реалізації прав і обов'язків; г) акти застосування норм права [3, с. 136].

І.О. Бакірова, досліджуючи державно-правовий механізм забезпечення конституційного права людини та громадянина на судовий захист і місце органів юстиції України у здійсненні правосуддя, доходить висновку, що найчастіше до складу різного роду забезпечувальних механізмів включають «гарантування»; «реалізацію»; «охорону»; «захист»; «відновлення» [4]. Що ж стосується структури безпосередньо зазначеного механізму, то І.О. Бакірова вважає, що в широкому визначенні поняття, «забезпечення конституційного права людини і громадянина на судовий захист» здійснюється за

допомогою двох елементів: нормативної основи (сукупність правових засобів) та інституційного, організаційного елементів (структура й діяльність відповідних органів державної влади) [4]. Далі автор роз'яснює, що нормативною основою механізму забезпечення конституційного права людини і громадянина на судовий захист є конституційні норми й конкретизуючі норми поточного законодавства, за допомогою яких здійснюється закріплення загальних, формально визначених правил поведінки, покликаних забезпечити єдиний порядок і стабільність регулювання суспільних відносин у сфері забезпечення права людини на судовий захист шляхом створення, зміни чи скасування правових норм, визначення сфери їх дії та кола учасників. Інституційний елемент включає діяльність органів державної влади, яка за допомогою своїх владних повноважень забезпечує гарантування, реалізацію, охорону, захист і відновлення права людини на судовий захист [4].

А.А. Романова у своїх роздумах із приводу системи забезпечення прав і свобод людини та громадянина виходить із того, що вона складається з чотирьох підсистемних елементів, а саме:

1. Інституційне забезпечення.
2. Правове забезпечення.
3. Організаційне забезпечення.
4. Ресурсне забезпечення [5, с. 601].

О.В. Турута у контексті вивчення юридичного механізму забезпечення реальності прав і свобод громадян до складу структури механізму зараховує таке: 1) нормативний елемент, який також складається з двох основних елементів: а) нормативно-матеріальний — права і свободи людини та громадянина; б) нормативно-процесуальний елемент — реально деталізована процедура (стадії) реалізації прав і свобод людини та громадянина, визначена нормами процесуального права, закріпленими в приписах законодавчих актів; 2) інституційний елемент — система державних органів, які офіційно наділені повноваженнями охороняти, сприяти реалізації й захищати (в разі порушення) права та свободи

громадян; 3) процесуальний елемент – формування досвіду означеними органами щодо прийняття адміністративних, судових, нотаріальних рішень щодо відновлення або компенсації порушених прав і свобод; 4) результативний – ефективні наслідки прийнятих судовими та адміністративними органами процесуальних рішень, що виражаються в доведенні їх до виконання [6, с. 520– 521].

Згідно з І.М. Павловим, структуру адміністративно-правового механізму охорони й захисту прав і свобод людини та громадянина утворюють об'єкт (законні права і свободи людини та громадянина, юридичні обов'язки), система адміністративно-правових засобів (державний апарат, громадські організації, юридичні та фізичні особи, що займаються правовою діяльністю), способи (судовий контроль, контроль уповноважених органів державної влади, право на оскарження в адміністративному або судовому порядку, звернення громадян до державних органів, підприємств установ, органів місцевого самоврядування, громадських організацій та інших) [7, с. 15].

На думку Ю.В. Слабунової, до загальної структури адміністративно-правового механізму забезпечення прав громадян органами прокуратури доцільно включити блоки з таким змістом: нормативно-правовий (сукупність норм права й нормативно-правових актів, юридичні факти); інституційно-організаційний (система органів прокуратури у сфері забезпечення прав громадян); процедурно-функціональний (принципи та інструменти, методи регулювання, а також процедури й алгоритми реалізації діяльності прокуратури щодо забезпечення прав і свобод громадян), включаючи техніки й технології управління; забезпечувальний (кадрове, інформаційне, матеріально-технічне та інше забезпечення, інформаційно-аналітичний аналіз стану розвитку й існування об'єкта забезпечення) [8, с. 511].

Не можна не відзначити з приводу розуміння структури механізму забезпечення точку зору А.Й. Присяжнюка, який вважає, що складовими структу-

ри адміністративно-правового механізму забезпечення економічної безпеки держави є такі: нормативно-правовий блок (сукупність норм права та нормативно-правових актів, юридичні факти); інституційно-організаційний блок (система уповноважених органів управління у сфері забезпечення економічної безпеки); процедурно-функціональний блок (принципи й інструменти, методи регулювання, а також процедури й алгоритми реалізації діяльності щодо забезпечення економічної безпеки, включаючи техніки й технології управління); забезпечувальний блок (кадрове, інформаційне, матеріально-технічне та інше забезпечення); інформаційно-аналітичний блок (аналіз стану розвитку й існування об'єкта забезпечення) [9, с. 811–812]. Варто зауважити, що дослідник при цьому відмічав, що існують й інші погляди на зміст структури цього механізму, зокрема різні автори включають до її складу норми права, нормативні акти, юридичні факти й акти застосування права, правовідносини, акти реалізації прав і обов'язків, суб'єктів та об'єктів впливу, принципи й інструменти, методи регулювання, діяльність, спрямовану на забезпечення економічної безпеки та процедури та алгоритми її реалізації, а також техніки й технології управління; організаційні структури й управлінський персонал; відповідне забезпечення (політичне, правове та інформаційне) [9, с. 811]. Утім, на думку А.Й. Присяжнюка, доцільність зарахування деяких із цих елементів до складу структури механізму адміністративно-правового механізму забезпечення економічної безпеки держави є доволі сумнівним.

Побутує думка, що до структури механізму забезпечення прав і свобод громадян входять а) норма права; б) правовідносини; в) принципи прав і свобод громадян; г) стадії їх забезпечення; д) гарантії здійснення прав і свобод громадян; е) юридичні факти; є) акти застосування норм права [10, с. 395].

З викладеного видно, що думки правників стосовно того, які елементи формують структуру механізмів, що за-

безпечують ті чи інші права, свободи й законні інтереси суб'єктів, а також сфери їх життєдіяльності, різняться. Одні дослідницькі позиції з приводу цього питання видаються більш обґрунтованими та послідовними, інші викликають низку запитань і зауважень, утім однозначно стверджувати, що якась із наукових точок зору є єдино правильною, а інші – хибними, навряд чи можна. Загалом, попри велику кількість дослідницьких думок стосовно того, які саме елементи формують структуру зазначеного забезпечувального механізму (механізмів), усі їх можна умовно поділити на дві загальні групи. До першої належать ті, що включають до цього механізму тільки юридичні засоби, зокрема норм права, нормативно-правові акти, правовідносини тощо (до представників цієї групи належать А.М. Колодій, В.В. Копейчиков, В.В. Яскевіч та ін.). Таку позицію можна зрозуміти, ураховуючи правовий характер цього механізму, утім з іншого боку – за такого підходу ототожнюються механізми забезпечення та правового регулювання, які, на нашу думку, хоча й тісно пов'язані, однак не збігаються. До другої групи (А.А. Романова, Ю.В. Слабунова, О.В. Турута, І.М. Павлов, А.Й. Присяжнюк та ін.) належать дослідники, які дивляться на структуру забезпечувального механізму більш широко і включають до його структури, окрім правових засобів, й інші елементи, звісно, кожен із авторів при цьому по-різному вбачає коло цих елементів.

Ми схильні підтримати представників другої групи й вважаємо, що механізм адміністративно-правового забезпечення рекламних послуг включає до своєї структури, окрім суто юридичних, й інші елементи, що робить його ширшим явищем, аніж механізм правового регулювання. При цьому зауважимо, що наявність у складі цього механізму не тільки правових елементів не позбавляє його правового, у тому числі адміністративно-правового, характеру, оскільки правові засоби відіграють у ньому першочергову та визначальну роль щодо інших складових досліджуваного механізму.

Ураховуючи зазначене, вважаємо, що структура механізму адміністративно-правового забезпечення рекламних послуг складається з трьох загальних блоків:

- нормативно-правовий;
- організаційно-інституційний;
- організаційно-управлінський (функціональний).

1. Нормативно-правовий блок утворює юридичну основу організації та функціонування механізму адміністративного забезпечення рекламних послуг. Ця ланка є однією з найважливіших у структурі досліджуваного механізму, про що, власне кажучи, красномовно свідчить сама його назва. Роль нормативно-правового блоку в механізмі адміністративного забезпечення рекламних послуг полягає в тому, що в ньому містяться ті самі юридичні засоби, завдяки яким переважно реалізується призначення цього механізму, крім того, саме ця ланка визначає юридичні правила та форми його функціонування.

2. Організаційно-інституційний блок (складова) механізму адміністративно-правового забезпечення надання рекламних послуг. Змістом цієї ланки досліджуваного механізму є система тих суб'єктів, які є носіями публічних повноважень щодо здійснення державного управління у сфері реклами й рекламної діяльності. На сьогодні питаннями управління сферою реклами, особливо контролю за нею, займається низка органів влади.

3. Організаційно-управлінський (функціональний). Цей блок включає практичну діяльність державно-владних суб'єктів у сфері реклами, яка полягає в розробці та реалізації ними необхідних управлінських та організаційних заходів, що супроводжується прийняттям відповідних управлінських рішень. Значення цього елемента механізму полягає в тому, що через нього відбувається управлінський вплив державно-владних суб'єктів на систему суспільних відносин, що опосередковують діяльність із надання рекламних послуг.

Так, на нашу думку, виглядає структура механізму адміністративно-правово-

го забезпечення рекламних послуг. Ще раз наголосимо на тому, що саме нормативно-правовий блок із його юридичними засобами посідає в цьому механізмі ключове місце. Тож інші два структурні блоки (ланки) досліджуваного механізму з їхніми складовими відіграють допоміжну (однак не факультативну) роль стосовно юридичних засобів. Утім не варто недооцінювати їх внесок у функціонування цього механізму, оскільки вони значним чином сприяють досягненню юридичними засобами своєї мети.

Ключові слова: механізм адміністративно-правового забезпечення, структура, нормативно-правовий блок, організаційно-інституційний блок, організаційно-управлінський (функціональний) блок, рекламні послуги.

У статті з урахуванням мети дослідження на основі наукових поглядів учених-правників окреслено структуру механізму адміністративно-правового забезпечення рекламних послуг, яка містить такі блоки: нормативно-правовий; організаційно-інституційний; організаційно-управлінський (функціональний). Зроблено висновок про місце й роль кожного зі структурних елементів досліджуваного питання.

В статье с учетом цели исследования на основе научных взглядов ученых-юристов очерчена структура механизма административно-правового обеспечения рекламных услуг, которая содержит следующие блоки: нормативно-правовой; организационно-институциональный; организационно-управленческий (функциональный). Сделан вывод о месте и роли каждого из структурных элементов изучаемого вопроса.

The article is based on research objectives on the basis of scientific views the legal profession outlines the structure of the mechanism of administrative and legal provision of advertising services, which includes the following components: legal; organizational and institutional; organizational management (functional).

The conclusion about the place and role of each of the structural elements of the test questions.

Література

1. Пак С.Я. Внутрішньоорганізаційна структура державного управління охороною здоров'я на регіональному та місцевому рівнях в Україні: сучасний стан та перспективи / С.Я. Пак // Державне управління: теорія та практика [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Pak.pdf>.

2. Савченко М.Д. Конституційний Суд і омбудсмен у державному механізмі захисту прав та свобод людини і громадянина / М.Д. Савченко // Вісник Конституційного Суду України. – 2000. – № 1. – С. 68–83.

3. Теорія держави і права : [навч. посіб.] / [А.М. Колодій, В.В. Копейчиков, С.Л. Лисенков та ін.] ; за заг. ред. С.Л. Лисенкова, В.В. Копейчикова. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 368 с.

4. Бакірова І.О. Державно-правовий механізм забезпечення конституційного права людини і громадянина на судовий захист та місце органів юстиції України у здійсненні правосуддя / І.О. Бакірова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/9254>.

5. Романова А.А. Система забезпечення прав і свобод людини та громадянина в Україні / А.А. Романова // Науковий журнал «Форум права». – 2012. – № 2. – С. 599–603.

6. Турута О.В. Юридичний механізм забезпечення реальності прав і свобод громадян / О.В. Турута // Форум права. – 2010. – № 2. – С. 519–523.

7. Павлов И.М. Регламенты международных арбитражных судов : сборник / сост. И.М. Павлов ; сост. и вступ. ст. Л.Н. Орлов. – М. : Юристъ, 2001. – 558 с.

8. Слабунова Ю.В. Структура адміністративно-правового механізму забезпечення прав громадян органами прокуратури / Ю.В. Слабунова // Форум права. – 2013. – № 2. – С. 508–512.

9. Присяжнюк А.Й. Адміністративно-правовий механізм забезпечення економічної безпеки держави / А.Й. Присяжнюк // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 808–813.

10. Лазур Я.В. Поняття, сутність та елементи адміністративно-правового механізму забезпечення прав і свобод громадян у державному управлінні / Я.В. Лазур // Форум права. – 2009. – № 9. – С. 392–398.

